

تاثیر اینترنت بر هویت های فردی و اجتماعی

آرمان رستمی^۱، محمد محمودیان^۲

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشگاه صالحان قائم شهر

^۲ مربی، عضو هیئت علمی دانشکده برق و کامپیوتر موسسه صالحان قائم شهر

نام و نشانی ایمیل نویسنده مسئول:

آرمان رستمی

arman.92779277@gmail.com

چکیده

هویت اجتماعی بیش از هر گروهی برای جوانان به دلیل اینکه این مرحله از زندگی، مرحله تکوین هویت مستقل و استقلال‌یابی می باشد مسئله ساز است. در این زمینه یکی از پدیده‌های انکارنشدنی در جهان و از جمله کشور ما، گسترش روزافزون کاربرد کامپیوتر از سوی جوانان است. به نظر می رسد که گسترش فناوری‌های اطلاعاتی ارتباطی و شبکه های ماهواره‌ای، گسترش راه‌های ارتباطی و رشد کافی‌نت‌ها و کلوب‌های مختلف در منطقه و رشد شهرنشینی از پدیده‌های اخیر هستند که به تغییرات عمده‌ای در ارزش‌ها و نگرش‌ها و شیوه‌های زندگی افراد منجر گشته و تغییرات هویتی، به‌ویژه برای جوانان شهرنشین این منطقه ایجاد کرده باشد. میان میزان استفاده از اینترنت و هویت ملی رابطه معنادار و معکوس وجود دارد. همچنین نوع استفاده از فضای مجازی نیز در میزان تعلق به هویت ملی تاثیرگذار است. از آنجا که اینترنت امروزه به عنوان بخشی از تجربیات و زندگی روزمره ای در آمده است بالتبع شناخت جامعه نوین مستلزم بررسی همه جانبه راه های ارتباطی و الگوهای ارتباطی موجود در جامعه می باشد. ما در این مقاله تلاش خواهیم کرد تا ضمن بررسی هویت (فردی و اجتماعی) بر مبنای رویکرد های مختلف مورد ارزیابی قرار دهیم.

واژگان کلیدی: اینترنت، هویت فردی و اجتماعی، فناوری اطلاعات و ارتباطات، اینترنت، راه‌های ارتباطی، هویت ملی، فضای مجازی

مقدمه

هویت اجتماعی بیش از هر گروهی برای جوانان به دلیل اینکه این مرحله از زندگی، مرحله تکوین هویت مستقل و استقلال‌یابی می باشد مسئله‌ساز است. در این زمینه یکی از پدیده‌های انکارنشده‌ی در جهان و از جمله کشور ما، گسترش روزافزون کاربرد کامپیوتر از سوی جوانان است. به نظر می رسد. تاثیر تحولات تکنولوژیک و فن آوری ارتباطی بر ساختار های اجتماعی و فرهنگی جامعه موضوعی است که بسطی از صاحب نظران به بررسی آن پرداخته اند. از آنجا که انتقال و جریان فرهنگ از طریق ارتباطات است حوزه ی فرهنگ که نظام هایی از عقاید و رفتارها را شامل می شود و ساختاری تاریخی می باشد. با حضور تکنولوژی دستخوش دگرگونی های بنیادین می گردند (کاستلز ۱۳۸۴)^۱

انقلاب ارتباطی-اطلاعاتی سده بیست و یک را باید بسیار فراتر از صرف الکترونیکی کردن رابطه انسان ها دانست. تکنولوژی های نوین ارتباطی و اطلاعاتی، با فراهم آوردن امکان پیدایی "جامعه شبکه ای" که افراد و جوامع را در قالب های تازه، هویت های تازه بخشیده، نه تنها قواعد و قوانین حاکم بر ارتباط و تعامل میان انسان ها، بلکه ایستار ما را نسبت به خود، دیگران و جهان تغییر داده است. لذا، این هویت است که در بحران فرهنگی ناشی از شتاب و ژرفای تغییرات بی وقفه اجتماعی، مسئله آفرین می شود. کشور های پیرامونی از این تحولات بر کنار نیستند (کازنو ۱۳۷۰)^۲

نقش اساسی و تعیین کننده ی فن آوری ارتباطی در فشرده‌ی زمان و مکان باعث شده است تا برخی از صاحب نظران همچون گیدنز و هاروی اساسا جهانی شدن را تجربه متفاوتی از زمان و مکان بدانند که عمدتا از طریق تحلیل بردن فضا و مکان تحلیل جهان را به حوزه واحد ایجاد می گردد. به اعتقاد گیدنز فرآیند فشرده‌ی زمان و مکان عامل عمده ای در فرآیند جهانی شدن و کنش از راه دور یا فاصله می باشد که در نتیجه نوسازی و بر هم خوردن نظم و نسبت سنتی مکان-فضا و زمان^۳ به وجود آورده است (گل محمدی ۱۳۸۱)

دنیای ارتباطات و هویت فردی

کاهش اهمیت مکان و زمان در روابط اجتماعی و فضا مند شدن مناسبات اجتماعی عملا امکان برقراری ارتباط در سطح فراتر از مکان و جغرافیایی خاص را فراهم ساخته است و منجر به پیدایش آگاهی از جهان مثابه ی یک کل گردیده است. در این میان هویت نیز به عنوان مجموعه ای از همسانی ها و تمایزات که ب موجود انسانی ویژگی منحصر به فردی می دهد با چالشی جدی مواجه شده است. که در جریان جهانی شدن ارتباطات در معرض دگرگونی قرار گرفته است. با توجه به این از آنجا که فن آوری نوین ارتباطی به ویژه اینترنت نقش قابل ملاحظه ای را در تشدید فرآیند جهانی شدن داشته است. مادر این نوشتار تا عمده ترین تاثیرات بالقوه و بالفعل اینترنت را در امر تکوین و بازسازی هویت مورد بحث قرار دهیم. نخست آنکه اینترنت از طریق چه سازو کارهایی بر هویت فرد تاثیر دارد؟ با توجه به اهمیت و بلاگ به عنوان حوزه مجازی روند شکل گیری هویت در این قلمرو چگونه می باشد؟ اینترنت و قابلیت های آن چه تاثیری بر شکل گیری اجتماعات مجازی ایفا می کند؟ و اینترنت با توجه به وضعیت ایران چه تاثیری بر هویت فردی اجتماعی به همراه داشته است؟

رهیافت های نظری جامعه شناسی در باره ی اینترنت

تاثیر تحولات تکنولوژیک و فن آوری های ارتباطی بر ساختار های اجتماعی و فرهنگی جامعه موضوعی است که بسیاری از صاحب نظران به بررسی آن پرداخته اند و به اعتقاد کاستلز از آنجا که انتقال و جریان فرهنگ از طریق ارتباطات صورت میگیرد حوزه ی فرهنگ که نظام هایی از عقاید و رفتارها را شامل می شود و ساخته ی تاریخی می باشد با حضور تکنولوژی جدید دستخوش دگرگونی های بنیادین می گردد (کاستلز ۱۳۸۴)

کاستلز بر نقش و جایگاه اینترنت به عنوان زیر ساخت اساسی جامعه ی اطلاعاتی تاکید می کند که ضمن به کارگیری و اعمال قدرت در عصر جهانی شدن پویای ها و پیچیدگی ها آن را افزایش می دهد. منجر به پیدایش جامعه ای شبکه ای می گردد. شاید مهم ترین بحث کاستلز را در این رابطه بتوان ارتباط بین شبکه و خود دانست که در نهایت در شکل گیری هویت نقش به سزایی دارد (والکمر ۲۰۰۲)^۴ این اهمیت و توانایی اینترنت در تغییر و تحولات اجتماعی را اساسا باید در ماهیت این فناوری چند رسانه ای و ویژگی منحصر به فرد آن مورد ارزیابی قرار داد. ویژگی هایی چون: تمرکز زدایی، تنوع بی شمار مطالب، و اطلاعات، مجازی بودن، کاهش اهمیت زمان

1 custuels

2 casno

3 Action at Distance

4-Time-space distantiation

5 Volkmer

ومکان، جهانی و تعاملی بودن این رسانه وهم چنین امکان دسترسی آسان و سریع به اطلاعات، از جمله دلایل تمایز رسانه نسبت به ارتباط جمعی می باشد. (مهدی زاده ۱۳۸۳)

اینترنت یکی از با نفوذترین فناوری های ارتباطی است که جدید همه ابعاد زندگی بشر را تحت تأثیر عظمت و نفوذ خود قرار داده وهمه ابعاد حیات فردی و جمعی ما به نوعی متأثر از این فناوری ارتباطی و سایر تکنولوژی ها است (مسعودی ۱۳۸۱)

اینترنت جهان را به جامعه شبکه ای ای از تبدیل کرده و با از بین بردن فاصله های زمانی و مکانی به افراد گروه ها این توانایی را داده است که از اطلاعات استفاده کنند و با انسان های سر اسر کره زمین ارتباط برقرار کنند (ارکان، ۱۳۸۶)

اینترنت موجب می شود فاصله طبقاتی کم شود و در فضای مجازی پایگاه اجتماعی جدید به کاربران اعطا کند (شفیعی ۱۳۸۴،

همچنین به دلیل تمرکز زدایی و برقراری نوع خاصی از ارتباطات با حذف و سانسور بسیار کم، اسباب گمنامی فرد در فضای مجازی را فراهم کرده و از این طریق باعث شده است حوزه عمومی شود. به اعتقاد بسیاری از پژوهشگران حوزه رسانه، اینترنت فضایی مناسب برای تحول هویت است و این تحول در چهارچوب کنش های در اناقی (Online) متقابل افراد در فضاهای مجازی، مباحث آنلاین گفت های و گو، گروه ها یا سرویس خبری های وبلاگ ها شکل می گیرد و ارتباطات جمعی یک طرفه پایان یابد. اینترنت تأثیر مستقیمی بر سرمایه ی اجتماعی دارد و می تواند از راه برقراری و افزایش ارتباطات دوسویه، به نوعی باعث ایجاد سرمایه ی اجتماعی شود و اسباب افزایش تعهد مدنی، اعتماد و مشارکت اجتماعی را فراهم سازد و موجب جامعه ایجاد جامعه ای مبتنی بر شبکه شود. همچنین زمینه را برای شکل گیری و پیدایش انواع اجتماعات مجازی و به پیروی از آن، پیدایش هویت های مختلف حول محور های گوناگون را فراهم سازد (فایزی ۱۳۸۵).

یکی از مباحثی که در این رویکرد مورد توجه قرار میگیرد ارتباط بین رسانه ها و سرمایه ی اجتماعی می باشد. در این رابطه مطالعات گیبسون نشان میدهد که اینترنت و کاربرد آن تأثیر مستقیمی بر سرمایه ی اجتماعی دارد. درحقیقت اینترنت میتواند از طریق افزایش و ارتباط دوسویه ایجادکننده ی نوعی سرمایه ی اجتماعی باشد. مطالعات گیبسون^۶ نشان می دهد که ارتباط آنلاین نقش مهمی در سازمان دادن و ایجاد پیوند های اجتماعی در بین گروه های مختلف دارد. این در نهایت میتواند به افزایش تعهد مدنی اعتماد و مشارکت اجتماعی بیشتری منجر شود. و مبنای مناسبی در جهت تحول و انتقال جامعه مبتنی بر گروه به جامعه مبتنی بر شبکه قرار گیرد و اینترنت مزایا و منافع بسیاری برای افراد و گروه های با هویت های غیر متعارف دارد و افزایش ارتباطات متقابل آنلاین زمینه را برای شکل گیری و ظهور انواع اجتماعات مجازی و به تبع آن هویت های گوناگون حول محور های مختلف فراهم می سازد. (کوان و ولمن ۲۰۰۰)^۸

در مقابل این رویکرد رهیافت های مارکیتی بر استمرار رسانه ها و نقش آنها در افزایش کنترل و نظارت در جامعه توجه دارند در این رویکرد همچنین بر دسترسی نابرابر به رسانه ها - بر خورداری نابرابری از مهارت های لازم جهت استفاده بهینه مناسب از این فناوری یکی از مواردی است که این نابرابری را حتی در صورت دستیابی فیزیکی به آن رسانه ها رانشدید میکند. بنابراین اینترنت تنها زمانی میتواند مفید باشد که نابرابری های موجود در جامعه در جهت دسترسی موثر به آن کاهش یابد (نیومن، هارگیتای، دیگمو. ۲۰۰۱)^۹

دانیل لرنز^{۱۰} در کتاب "گذرا از جامعه سنتی" به بررسی تأثیر رسانه ها بر سنت و فرآیند سازی در خاورمیانه میپردازد. به اعتقاد وی رسانه های ارتباطی ضمن افزایش انعطاف پذیری افراد قابلیت انطباق آن ها را با موقعیت های جدید ممکن می سازد. و رسانه ها تقلید افراد به سنت ها و امکان تجربه و گزینش آ زادانه ی شیوه زندگی های زندگی می توانند عامل عمده ای در زوال سنت و بسط گسترش مدنی، دموکراسی و حوزه ی عمومی گردند (تامپسون ۱۳۸۰)^{۱۱}

یکی از مباحثی که در قالب این رهیافت مورد بررسی قرار میگیرد، تأثیر حوزه ی مجازی و وبلاگ ها در تحقق حوزه ی عمومی و "وضعیت آرمانی مکالمه" می باشد.

6 Social Capital

7 -Gibson

8 Anabel, Quan & Barry Wellman

9 DiMaggio, Paul, Hargittai & Neuman

10 -D. Lerner

11 TAMPSON

اینترنت و هویت

پژوهش‌های اخیر در حوزه‌ی رسانه‌های ارتباطی توجه ویژه‌ای را به اینترنت و قابلیت‌های آن در زمینه ساخت هویت و فرایند هویت‌یابی افراد و گروه‌های اجتماعی و سیاسی معطوف کرده است، از اوایل دهه‌ی ۱۹۹۰م تاکنون تاکید خاصی از سوی پژوهشگران به اینترنت به عنوان فضایی برای برسازی هویت گردیده است (لمپ و پاستر ۲۰۰۲)^{۱۲}

بسیاری از این مباحث ناظر بر کنش مباحث ناظر بر کنش‌های متقابل افراد در فضای مجازی^{۱۳} و مباحث آنلاین در چت روم، وبلاگ‌ها و گروه‌های خبری است. همچنان که رینگولد با دیدگاهی خوشبینانه به اینترنت، معتقد است در عصر فناوری اطلاعاتی، حوزه عمومی، تجدید حیات ریشه‌ای داشته و در این حوزه علاوه بر تبادل اطلاعات، تعامل و گفتگوی شهروندان درگیرشدگی سیاسی و مدنی آنها در اجتماعات مجازی ممکن گردیده است شبکه‌های عمومی و الکترونیکی نمایانگر شکل جدیدی از دموکراسی الکترونیکی است (مالینا ۲۰۰۰)^{۱۴}

به نظر می‌رسد اینترنت با فراهم کردن فرصت‌های گفتگو و تعامل دوسویه و اظهار نظر در تریبون‌های برخط، نظرخواهی در وب سایت‌ها و وبلاگ‌ها و دیدگرموارد در کشورهای دموکراتیک موفقیت نسبی داشته است و امید می‌رود در آینده گسترش بیشتری یابد، اگرچه در حال حاضر مراحل نخستین خود را طی می‌کند. به نظر می‌رسد در این فضای عمومی، جوانان و بزرگسالان تحصیلکرده ۲۵ تا ۵۰ سال بیشتر از سایرین حضور دارند. اینترنت با فراهم کردن این فرصت‌ها می‌تواند به رشد و بهبود گفتگوهای عقلانی و انتقادی و آگاه‌سازی بیشتر کمک کند (آلبرکت ۲۰۰۳)^{۱۵}

این ویژگی موجب شده است موجب شده است که برخی از صاحب‌نظران، اینترنت و قابلیت‌های موجود در آن را در زمینه ساز ورود اجتماع انسانی به تمدن و هویتی نوین بدانند؛ دورانی که از آن تحت عناوین گوناگونی نظیر مدرنیته باز اندیشه جامعه‌ی اطلاعاتی یاد شده است. در این رابطه داگلاس کلنر^{۱۶} در شرح روند هویت‌یابی جوامع به سه مرحله اساسی (هویت پیشامدرن^{۱۷}، مدرن و پسامدرن^{۱۸}) اشاره می‌کند (کلنر ۱۹۹۷)

از این رو می‌توان شلید بتوان مهم‌ترین ویژگی این عصر را همانگونه که هاروی اشاره می‌کند: چند پارگی، تکثیر و عدم تعیین سیاست‌های هویتی دانست. که پیامد آن را می‌توان در جابجایی و تمرکز زدایی و تجربه و تضعیف منابع جمعی هویت نظیر طبقه، اجتماع و کاهش وفاداری‌ها و پیوند‌های سیاسی مشاهده نمود. (گیلز پی ۱۹۹۵)^{۱۹}

تأثیر وبلاگ‌ها در شکل دهی به هویت کاربران

به لحاظ مفهومی، وبلاگ ترکیبی از دو واژه‌ی انگلیسی "web" و "log" به معنای "شبکه" و "یادداشت" است که افراد و گروه‌ها با استفاده از آن قادر خواهند بود به انتشار غیر رسمی اندیشه‌های خود و ارتباط با دیگران بپردازند. به طور کلی وبلاگ‌ها نوع خاصی از وب سایت‌ها می‌باشند که به طور روزمره و در یک نظم زمانی مشخص نوشته می‌شوند. از منظر ارتباطی وبلاگ‌ها در تنها عامل عمده‌ای در انتقال اطلاعات هستند بلکه متعاقباً نقش عمده‌ای را در دریافت اخبار و گزارش‌ها ایفا می‌کنند. بر این اساس بسیاری از وبلاگ‌نویسان عملاً فرصت پاسخ‌گویی و نقد مطالب خود را به خوانندگان می‌دهند. ویژگی گمنام بودن فرد در محیط‌های مجازی این فرصت را برای کاربران ایجاد می‌کند تا رها از محدودیت‌های موجود در جهان واقعی (نظیر بدن جنسیت نژاد و طبقه) و سایر ویژگی‌های فردی و اجتماعی بتوانند به هویتی متمایز از هویت موجود خود در جهان واقعی دست یابند (ویجینیا ۲۰۰۴)^{۲۰}

یکی از دلایل عمده‌ای که می‌تواند تا حدودی توجیه‌کننده‌ی این امر باشد پویایی اینترنت و صفحات وب و همچنین ماهیت رهایی بخش آن می‌باشد، انعطاف‌پذیری متون الکترونیکی و ساختار فضاهای مجازی در این قلمرو، عملاً امکان بازنمایی و تفسیر و تأمل در خود و برقراری ارتباط آزاد و مستقل را فراهم می‌سازد طبق نظر دریدا^{۲۱}: «واننده در نوشتار الکترونیکی همانند صفحات وب نقش مؤثری را در خواندنش و تاویل متن همراه با نویسنده ایفا می‌کند. به نحوی که همواره تمایز قدرت، بین نقش خواننده و نویسنده در این متون دشوار

¹² -Lamp & Poster

¹³ -Cyber Space

¹⁴ Malina

¹⁵ - Albrecht

¹⁶ -Kellner

¹⁷ Premodern

¹⁸ -Postmodern

¹⁹ Gilles Pie

²⁰ Wijnia. Elmine

²¹ -Derrida

میگردد. در چنین متونی نویسنده از طریق پست الکترونیکی، نوشتار خود را در ارتباط مستمر با خوانندگان قرار داده و مخاطبان نیز در خواندن متن این امکان را دارند تا به طور همزمان بابرقراری ارتباط با دیگر سایت‌ها و منابع اینترنتی به یک ارتباط بینامتنی^{۲۲} دست یابند، امری که در نهایت می‌تواند امکان شالوده شکنی و ساختار زدایی^{۲۳} از متن رافراهم سازد (نیومن، هارگیتای، دیمگیو ۲۰۰۱)

فضایی، وبلاگ مجازی است که میل به گفت‌وگو و ارتباط با دیگران دارد. وجود قسمت‌های تفسیر نوشته در محیط‌های وبلاگی موجب شود که خوانندگان یک مطلب بتوانند به آن پاسخ دهند و آن مطلب نقد و بررسی شود (شاکری ۱۳۸۷)

تأثیر اینترنت بر شکل‌گیری اجتماعات مجازی

اینترنت نه تنها قادر است تا دگرگونی بنیادین رادر ساختار هویت فردی ایجاد کند، بلکه همزمان می‌تواند عامل عمده‌ای در احیای و اشاعه‌ی هویت‌گروه‌های حاشیه‌ای جامعه (نظیر اقلیت‌های قوی مذهبی نژادی زنان و جوانان) گردد. بسیاری از این گروه‌ها اینکه توانسته‌اند ضمن بهره‌وری از توان و ظرفیت‌های موجود در اینترنت و با ایجاد اجتماعات مجازی امکان بازاندیشی و بازسازی و احیای مجدد هویت خویش را بیابند و عملاً از طریق برقراری ارتباط با دیگر گروه‌ها و اقلیت‌ها در سراسر جهان و یکپارچه نمودن خواست‌ها و تمایلات‌ها خود در عرصه ملی و جهانی، به نیروی موثر در تغییر سیاست‌های هویتی مبدل گردند (محمدی ۲۰۰۲)

در واقع شبکه‌ی اینترنت همانند یک محل مجازی ملاقات عمومی شهروندان جهان و یک نقطه‌ی است‌تلاقی عمومی است؛ که در آن میلیون‌ها نفر از بیش از ۱۵۵ کشور جهان با هم در رابطه قرار می‌گیرند و سازمان عظیمی را تشکیل دهند (نصیری ۱۳۸۴)

اگرچه اکثر ناظران اجتماعی در این باره که اینترنت تأثیر عمده‌ای را بر جامع خواهد داشت توافق نظر عمده‌ای دارند. مادر باره‌ی این که این تغییرات چه سمت و سویی را خواهد پیمود توافق کمتری وجود دارد. مطالعات تاریخی رسانه‌ها بیانگر قابلیت‌های انعطاف‌پذیری و چرخش‌های عمده در مسیر تحول و تکامل رسانه‌ها می‌باشد. لذا پرداختن به چشم‌اندازی آینده‌گرایانه اعم از خوش‌بینانه و بدبینانه، اساساً نمی‌تواند با واقعیت‌های موجود به ویژه رابطه جامعه و انسان و فن‌آوری‌های ارتباطی منطبق باشد (نیومن، هارگیتای، دیمگیو ۲۰۰۱)

رسانه‌های جمعی از جمله اینترنت، به سبب قدرت فراوان، گستره‌ی پوشش و کارکردهای متنوع‌شان، در حوزه‌های اخلاق فردی و اجتماعی اثری عمیق و انکارناپذیر بر جا می‌گذارند. دانشمندان علوم اجتماعی، این رسانه‌ها را در ردیف‌ها عوامل اجتماعی کردن و شکل‌می‌دادن شخصیت افراد جامعه بر خوانند و این عقیده‌اند که رسانه‌های جمعی می‌توانند هنجارهای اجتماعی را تقویت یا تضعیف کنند (کروئن ۱۳۸۵)^{۲۴}

لذا با وجود قابلیت‌ها و امکانات معدودی که اینترنت به همراه دارد هنوز در پاره‌ای از موارد با محدودیت‌های عمده‌ای مواجه می‌باشد. مثل تمرکز زدایی از اینترنت بت وجود نقش سرویس دهنده‌ها در توزیع و اشاعه‌ی خدمات اینترنتی و امکان کنترل کاربران از این طریق از محدودیت‌های این رسانه شمرده می‌شود علاوه لب محدودیت‌های فنی به لحاظ هنجاری و اخلاقی نیز این رسانه‌های ارتباطی به دلیل فقدان یک اخلاق اینترنتی مناسب با فضای سایبری با محدودیت‌های روبرو است و به عبارتی سرعت و نیروی تغییری که اینترنت ایجاد کرده‌است هنوز با اخلاقیات سنتی ما تطبیق نمی‌باشد (ابرین^{۲۵} ۱۹۹۹)

وضعیت ایران در عصر رسانه‌های ارتباطی نوین

به لحاظ تاریخی بحث از هویت به مفهوم جدید آن را باید همزمان با انقلاب مشروطه و ظهور تجدد دنبال نمود. با توجه به هویت پاتریمونیالیسم سنتی حاکم بر عصر فاجار اساساً تمایلی در جهت ایجاد یک هویت ملی وجود نداشت. به همین دلیل تعدد و پراکندگی در هویت به لحاظ طایفه‌ای فرهنگی مذهبی و... تداوم داشت که در بیشتر مواقع با ستیزه‌های طایفه‌ای فرهنگی مذهبی همراه گردید. همراه با ظهور ایدئولوژی تجدد در عصر پهلوی برای نخستین بار مساله همبستگی ملی و هویت مطرح شد از این رو در این عصر شاهد برسازای نوعی هویت فراگیر و تضعیف هویت‌های پراکنده پیشین هستیم. تأکید بر فرهنگ، زبان و هویت ایرانی به مفهوم خاص آن از جمله ویژگی این هویت است که اساس ایدئولوژی دولت پهلوی قرار گرفت. با فروپاشی رژیم پهلوی و پیدایش انقلاب اسلامی تحول عمده‌ای در روند هویت‌سازی و منابع آن ایجاد گردید. تأکید بر هویت اسلامی و تضعیف هویت ملی به مفهوم مورد نظر در حکومت پهلوی و بی‌توجهی به تجدد غربی از ویژگی‌های این دوره می‌باشد (بشیریه ۱۳۸۳)

²² -Intertextual Relation

²³ -Deconstruction

²⁴ -cruen

²⁵ -Obrien

در ایران نیز فناوری چت علاوه بر جنبه های سرگرمی در اغلب موارد به عنوان جایگزینی برای کمبود ها احساس ها حقارت ها... از سوی دختران می شود. بر اساس نتایج دمطالعاتی در این زمینه دو سوم کسانی که از طریق چت باهم آشنا شده اند رابطه شخصی برقرار کرده اند و ۲۷/۹ درصد این روابط به شکل وابستگی عاشقانه در می آید. مرکز آمار اینترنت در فوریه ۲۰۰۵ تعداد کاربران ایرانی را چهار میلیون و هشتصد هزار نفر اعلام نمود که ۴۷ درصد این آمار را زنان و دختران ایرانی تشکیل داده است. (هنرپروران ۱۳۸۵)

نتیجه گیری

از آنجا که ارتباطات اعم از فردی و اجتماعی سنتی و مدرن نقش به سزایی در شکل گیری هویت دارند بالتبع تحول در نظام ارتباطی می تواند دگرگونی های عمده ای را در روند تکوین هویت ایجاد کند. به طور کلی رسانه های نوین ارتباطی به ویژه اینترنت از طریق کاهش اهمیت زمان و مکان و اهمیت یافتن فضا در زندگی اجتماعی فرصت های نوینی را در جهت تعامل خود و شبکه ها و فرایندها شکل گیری هویت به وجود آورده اند.

نتایج برخی از مطالعات نشان داد که اینترنت بر عضویت در نهادهای مدنی تأثیر به نسبت خوبی داشته است. با وجود این میزان عضویت کاربران اینترنتی در انجمن‌ها و گروه های داوطلبانه مدنی غیرسیاسی برخط و متداول خیلی بیشتر از عضویت در احزاب و گروه های سیاسی بوده است. فناوری اطلاعات و ارتباطات، که مانوئل کاستلز از آن به عنوان جامعه شبکه ای یاد می کند، منجر به تحول و دگرگونی در ابعاد مختلف سیاسی، امنیتی، اقتصادی اجتماعی شده است. ظهور فضای مجازی موجب شده تا گروه های دارای مرزهای سخت سنتی، جای خود را به گروه های مجازی با مرزهای منعطف بدهند و به همین دلیل امکان مبادله هر چه بیشتر اطلاعات و پیام ها، منجر به کاهش و در مواردی حذف فاصله میان گروههای مختلف شده است. با نفوذ فزاینده اینترنت به درون خانه ها، امکان اشتراک در تجارب گروه های مختلف ایجاد شده است. از منظر سخت افزارهای ارتباطی، تعداد سایت ها و تکنولوژی های وابسته به آنها نیز در حال گسترش است و این امر ابعاد مختلف زندگی بشری را تحت تاثیر قرار داده و موجب ظهور شکل نوینی از روابط و تعاملات بین افراد انسانی شده است. طبق دیدگاه جبر گرایی هر تکنولوژی با ظهور خود، باعث تغییرات گسترده ای می شود و جامعه را با تغییرات فرهنگی روبرو می کند

بین المللی شدن ارتباطات و تضعیف پیوندهای سنتس و کاهش اقتدار. مشروعیت رژیم های سیاسی در تحمیل یک هویت مشروعیت بخش. کنترل مرز های عقیدتی به واسطه رشد فضای مجازی باعث گردیده است که برای نخستین بار کنترل همه جانبه نظام های سیاسی بر روند درونگری و هویت یابی فردی اجتماعی با چالش جدی مواجه است. از این سو میتوان چنین نتیجه گرفت که اگر چه دستبایب به یک هویت عام و مورد توافق همگان در این حوزه مجازی به مثابه حوزه ی زندگی اجتماعی امری دشوار است اما از آنجا که هویت از فضاهای متناقض شکل میگیرد دست یابی به هویتی یگانه از جانب افرا دوگروه های اجتماعی غیرممکن است. تحت چنین شرایطی روند هویت یابی با توجه به آن همواره امری گشوده باقی میماند. و زمینه برای گروه های مختلف سیاسی اجتماعی مختلف فراهم میماند. تغییر چهره دموکراسی از الگوهای سنتی به دموکراسی دیجیتال ایجاب می کند که توسعه زیر ساخت های اینترنت در کشورهای در حال توسعه جدی گرفته شود و درگیر سازی مدنی شهروندان از طریق آن، در دستور کار دولت های این کشورها قرار گیرد

منابع و مراجع

- [۱] کاستلز امونوئل و مارتین اینس (۱۳۸۴) گفتگوهای با امانوئل کاستلز، ترجمه ی حسن چاوشیان، تهران نشرنی
- [۲] کازنو، ژان (۱۳۷۰) جامعه شناسی وسایل ارتباط جمعی . مترجم باقر ساروخانی و منوچهر محسنی، تهران: نشر امیرکبیر
- [۳] گیدنز، آنتونی (۱۳۷۸) تجدد و تشخیص، جامعه هویت شخصی در عصر جدید، ترجمه
- [۴] گل محمدی، احمد (۱۳۸۱) جهانی شدن و فرهنگ هویت، تهران نشر نی
- [۵] مهدی زاده، محمد (۱۳۸۳) "اینترنت و حوزه ی عمومی" فصلنامه رسانه، ش ۳، صص ۱۲۳-۱۲۰
- [۶] مسعودی، علی (۱۳۸۱) شهریور (ماهنامه)، «پدیدة اینترنت». دیدار آشنا، شماره ۲۰، ص ۱۵.
- [۷] ارکان، عاطفه (شهریور ۱۳۸۶) "سیر تحول وسایل ارتباطی بشر از جامعه ابتدایی تا جامعه اطلاعاتی" هفته نامه پگاه حوزه شماره ۲۱۳ ص ۱۱.
- [۸] شفیع، شفیع (۱۳۸۴) "اینترنت و نقش آن در زندگی اجتماعی"
- [۹] فیاضی، م. علیرضا، (اسفند ۱۳۸۵) "تأثیر فناوری های نوین ارتباطی به ویژه اینترنت) بر تحول هویت فردی و گروهی روزنامه کیهان شماره ۱۸۷۵۰، صفحه ۶
- [۱۰] تامپسون، جان (۱۳۸۰)، رسانه ها و مدرنیته، نظریه اجتماعی رسانه ها، ترجمه مسعود اوحدی، تهران: نشر سروش.
- [۱۱] شاکری، مهرداد (۱۳۸۷). مقاله جهانی برای فتح " روزنامه، مردم سالاری ۱۳۸۷/۱/۲۵ شماره ۱۷۷۲، صفحه جامعه
- [۱۲] نصیری، بهاره. (۱۳۸۴) «اینترنت» روزنامه ی همشهری، "نگاهی به جایگاه زنان دروب
- [۱۳] کروئن، بروس (۱۳۸۵) مبانی جامعه شناسی ترجمه تهران، توسلی و فاضلی، سمت گزارش "زنان، شبکه های اجتماع را فتح کردند"
- [۱۴] هنر پروران نازنین و رفاهی، ژاله (۱۳۸۵) "زنان و پیامد های روان شناختی چت و دوست یابی اینترنتی" مجموعه مقالات همایش زنان و اینترنت در هزاره سوم دفتر امور زنان سپاه
- [۱۵] بشیریه حسین (۱۳۸۳): عقل در سیاست، تهران، نشر نگاه معاصر
- [16] Volkmer, Ingrid (2002); *Dialectical Spaces in the Global Public Sphere: Media Memories across Generations*, <http://www.ksg.harvard.edu/presspol/research-publication/papers/working-papers/8-.pdf> A
- [17] Anabel, Quan & Barry Wellman (2000); *How Does the Internet Affect Social Capital*, <http://www.Cnass.Utoronto.a/vellmanpublication/internetsocialcapital/net-sc-.pdf>.
- [18] DiMaggio, Paul, Hargittai & Neuman (2001); *Social Implicational of the Internet*, <http://www.Webuse.Umd.Ed/handouts/publication/ARS.pdf>.
- [19] Roberta, Lamb & Mark Poster (2002); *Transitioning Toward and Internet Culture an Iinterorganizational Analysis of Identity Construction from online Services to internet*, <http://lamb.cba>
- [20] Malina, Ana. (2000). *Information literacy for active citizenship*. London :

- [21] Routledag .
- [22] Albrecht, Steffen. (2003). Whose Voices is Heard in the Virtual Public Sphere? Retrieved from: www.tu-arburg.de/tbg/Deuteh/Mitarberimen
- [23] Kellner, Douglas (1997); Intellectuals the New Public Sphere and Thechno- politics [http://www.gseis.Ucla.eda.edu/courses./](http://www.gseis.Ucla.eda.edu/courses/)
- [24] Marie, Gilles Pie (1995); Television Ethnicity and Cultural Change. London: Routledg
- [25] Mohammadi, Ali (2002); Islam Encountering Globalization, London: Routledge Curzon.
- [26] Wijnia, Elmine (2004); Understanding Weblog: A Communication Perspective. [http://elmine.wijnia.com/weblog/archives/wijnia_understandingweblogs.Pdf#search='understandingKweblogs.](http://elmine.wijnia.com/weblog/archives/wijnia_understandingweblogs.Pdf#search='understandingKweblogs)
- [27] -Obrien, Rory (1999); Civil Society the Public Sphere and the Internet, <http://www.web.net/-robrien.papers/civsoc>